

QVÆSTIONVM SVPER DEVTERONOMIVM

**LXI.** G Moyses impetrat: an potius virtutem eorū, quia dedit ea quibus virtus eorum sustentaretur. Postest videri quæstio, quomodo quando Israelitæ Madiantitas debellauerunt, interfectum dicat scriptura Balaam, qui fuerat conductus ad maledicendum populum Israël: cum superius quando benedicere coactus est, ita eandem actionem scriptura concluderit, cum ait, Et surgens Balaam abiit reuertens in locum suum, Balac abiit ad semetipsum. Si ergo redierat ad locum suum Balaam, quomodo hic interfectus est, cum de tam longinquo, id est, de Mesopotamia uenerit? An forte reuersus est ad ad Balac: & hoc scriptura non dixit? Quamquam etiam possit in locum suum rediisse intelligi, quod ab ipso loco ubi sacrificia faciebat in eum locum reuersus est vnde illuc exierat: id est, ubi tanquam peregrinus habebat hospitium. Non enim dictum est in domum suam, aut in patriam suam, sed in locum suum. Habet autem & quisque peregrinus locum suum ubi ad tempus habitat. De ipso autem Balac qui eum conduxerat, non dictum est ad locum suum, sed ad semetipsum: id est, ubi dominans habitabat. Posset ergo dici, ad locum suum, & dominans, & peregrinus. Ad semetipsum autem non video quomodo possit dici peregrinus, cum ad hospitium suum venisset. Et prædā egerunt mulieres

**LXII.** H Madian, & suppellectilem eorum & pecora eorum, & omnia quæ possederant, & virtutem eorum deprædati sunt. Cum iam dixisset mulieres, suppellectilem & pecora, & omnia quæ possidebant: quid deinde addidit, & virtutem eorum deprædati sunt? Nimirum enim hæc intelligenda est virtus, de qua & supra dictum est, misisse milenos ex singulis tribubus cum virtute eorum. An forte cibus quo sustentabantur, virtus eorum appellata fuit: quo subministrato vires suppetunt, & quo subtracto vires deficiunt? Vnde per Prophetam deus cum minaretur ait, Auferā virtutem eorum panis, & virtutem aque. Et moyses ergo cui annona miserat illos milenos: quod dictum est, cum virtute eorum: & isti Madiantitis victis etiā hoc eorum inter cætera fuerant deprædati. Vt quid viuis castis omne foeminitum? Hoc enim fecerunt filij Israël secundum verbum Balaam, ut recedere facerent & despiciere verbum domini propter Phogor. Hoc cõsiliū malignum, vt ad illecebram foeminae supponerentur, per quas non solum corporaliter, sed etiam spiritaliter in adorando idolo fornicarentur, quando dederit Balaam scriptura non dixit, & tamen apparet factum esse, cum hic commemoratur. Sic ergo potuit & redire ipse Balaam qui iam ierat in locum suum, vt modo locum eius intelligamus peregrinationis hospitium, quamuis hoc scriptura tacuerit. Quid est quod ait, Et erunt ciuitates vobis refugia à vindicante sanguinem, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: cum de ijs loquatur qui nolentes occiderint, & alibi dicat, tunc vnumquenque in tali causa confugientium exire liberum de ciuitate quod confugerat, cum sacerdos maximus fuerit defunctus? Quomodo ergo hic dicit, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: nisi quia ideo iudicatur, vt tunc ei liceat esse in ciuitate refugij, si manifestū factum fuerit in iudicio, quod nolens occiderit. Quid est quod ait, Qui vindicat sanguinem, ipse interficiat homicidam, cum occurrerit ei iste interficiet eum. Sic enim sonat male intelligentibus, quasi passim & sine iudicio datū fuerit vltori mortis propinqui sui, ius occidendi eius interfectore. Sed hoc intelligi uoluit, quia secundū id quod supra dictum est, qui occiderit, cõfugiat ad vnā de ciuitatib⁹ refugiorū, quousque stet in iudicium, ne ante inuentus à propinquo occidatur: quia & si nolens occidit, præter illas ciui-

tates inuentus occiditur. Cum vero ad iudicium steterit in aliqua earum ciuitatum, & iudicatus fuerit homicida in aliqua earum in qua fugere conceditur, & esse ibi non finitur: tum iam demum iudicium ubi cunque pertempum propinquo licet occidere. Neque enim opus est eum ad iudicium deduci, cum iam fuerit iudicatus homicida, & propterea de istis ciuitatibus pulsus sit.

**LXIII.** Iam ierat in locum suum, vt modo locum eius intelligamus peregrinationis hospitium, quamuis hoc scriptura tacuerit. Quid est quod ait, Et erunt ciuitates vobis refugia à vindicante sanguinem, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: cum de ijs loquatur qui nolentes occiderint, & alibi dicat, tunc vnumquenque in tali causa confugientium exire liberum de ciuitate quod confugerat, cum sacerdos maximus fuerit defunctus? Quomodo ergo hic dicit, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: nisi quia ideo iudicatur, vt tunc ei liceat esse in ciuitate refugij, si manifestū factum fuerit in iudicio, quod nolens occiderit. Quid est quod ait, Qui vindicat sanguinem, ipse interficiat homicidam, cum occurrerit ei iste interficiet eum. Sic enim sonat male intelligentibus, quasi passim & sine iudicio datū fuerit vltori mortis propinqui sui, ius occidendi eius interfectore. Sed hoc intelligi uoluit, quia secundū id quod supra dictum est, qui occiderit, cõfugiat ad vnā de ciuitatib⁹ refugiorū, quousque stet in iudicium, ne ante inuentus à propinquo occidatur: quia & si nolens occidit, præter illas ciui-

tates inuentus occiditur. Cum vero ad iudicium steterit in aliqua earum ciuitatum, & iudicatus fuerit homicida in aliqua earum in qua fugere conceditur, & esse ibi non finitur: tum iam demum iudicium ubi cunque pertempum propinquo licet occidere. Neque enim opus est eum ad iudicium deduci, cum iam fuerit iudicatus homicida, & propterea de istis ciuitatibus pulsus sit.

**LXV.** Iam ierat in locum suum, vt modo locum eius intelligamus peregrinationis hospitium, quamuis hoc scriptura tacuerit. Quid est quod ait, Et erunt ciuitates vobis refugia à vindicante sanguinem, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: cum de ijs loquatur qui nolentes occiderint, & alibi dicat, tunc vnumquenque in tali causa confugientium exire liberum de ciuitate quod confugerat, cum sacerdos maximus fuerit defunctus? Quomodo ergo hic dicit, & non morietur is qui occidit quoad usque stet in conspectu synagogæ in iudicium: nisi quia ideo iudicatur, vt tunc ei liceat esse in ciuitate refugij, si manifestū factum fuerit in iudicio, quod nolens occiderit. Quid est quod ait, Qui vindicat sanguinem, ipse interficiat homicidam, cum occurrerit ei iste interficiet eum. Sic enim sonat male intelligentibus, quasi passim & sine iudicio datū fuerit vltori mortis propinqui sui, ius occidendi eius interfectore. Sed hoc intelligi uoluit, quia secundū id quod supra dictum est, qui occiderit, cõfugiat ad vnā de ciuitatib⁹ refugiorū, quousque stet in iudicium, ne ante inuentus à propinquo occidatur: quia & si nolens occidit, præter illas ciui-

tates inuentus occiditur. Cum vero ad iudicium steterit in aliqua earum ciuitatum, & iudicatus fuerit homicida in aliqua earum in qua fugere conceditur, & esse ibi non finitur: tum iam demum iudicium ubi cunque pertempum propinquo licet occidere. Neque enim opus est eum ad iudicium deduci, cum iam fuerit iudicatus homicida, & propterea de istis ciuitatibus pulsus sit.

DIVI AVRELII AVGVSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI, QVÆSTIONVM SVPER DEVTERONOMIVM Liber Quintus.



Neo quod commemorat Moyses dixisse populo timentibus hostes inhabitantes terram quod introducendus fuit, Ne paueatis neque timeatis ab eis, dominus deus noster qui præcedet ante faciem vestram, ipse simul debellabit eos vobiscum: satis ostenditur ita esse adiutorem deum, vt etiam homines agant aliquid. Et noluit Seon rex Efebon trāsire nos per ipsum, quoniam indurauerat dominus deus noster spiritum eius, & confortauit cor eius vt traderetur in manus tuas sicut in hac die. Hæc dicens Moyses dum populum alloquitur tale aliquid commemorat quale dicebatur in Exodo, Ego indurauit cor Pharaonis, & quod in Psalmis legitur, Conuertit cor eorum vt odissent populum eius. Nec taceatur hic causa indurationis huius, cum dicitur, vt traderetur in manus tuas sicut in hac die: id est, vt vinceretur à te: quod non fieret nisi resisteret: non autem resisteret, nisi corde obdurato. Cuius rei iustitiā si quæserimus, inscrutabilia sunt iudicia dei. Iniquitas autem non est apud deum. Sanè notandum est confortatum cor posse dici etiam in malo. Ve-  
III  
Deut. 3.

runiam Og rex Basan reliquus factus est à Raphaelim. Hoc nomine quod est Raphaelim gigantes significari in Hebræa lingua dicunt qui eam nouerunt. Vnde quod habent plerique codices, derelictus est à Raphaelim: planius vtique dicitur, reliquus factus est: vt ipse ex illis remanisse intelligatur. Cuius etiam consequenter longitudo & latitudo ferrei lecti commemoratur, ad eius magnitudinem commendandā. Ne feceritis iniquitatem, & ne faciatis vobis similes sculptilem similitudinem, aut omnem imaginem. Quid inter sit inter similitudinem & imaginem quæri solet. Sed hic non video quid interesse uoluerit, nisi aut duobus istis uocabulis vnā rem significauerit, aut similitudinem dixerit si uerbi gratia fiat statua vel simulachrum habens effigiem humanam, non tamen alicuius hominis exprimentur liniamenta, sicut pictores vel statuarij faciunt intuentes eos quos pingunt vel fingunt. Hanc enim imaginem dici nemo dubitauerit, secundum quam distinctionem omnis imago etiam similitudo est, non omnis similitudo etiam imago est. Vnde si gemini inter se similes sint, similitudo dici potest alterius cuiuslibet in altero, non imago. Si autem patri filius similis sit, etiam imago recte dicitur, vt sit pater prototypus, vnde illa imago expressa videatur: quarū alix sunt eiusdem substantiæ, sicut filius: alix non eiusdem, sicut pictura. Vnde illud quod in Genesi scriptum est, Fecit deus hominem ad imaginem dei: manifestum est ita dictum, vt non eiusdem substantiæ sit imago quæ facta est. Si enim eiusdem esset, non facta sed genita diceretur. Sed quod non addidit, & similitudinem: cum superius dictum esset, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: quibusdam visum

III  
Deut. 4.  
M  
sim